

Človek a spoločnosť 1

pracovná učebnica pre 2. ročník základných škôl

Ako je učebnica postavená

Učebnica je členená podľa komponentov vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť. Postupne prechádza **občianskym**, **dejepisným** a **geografickým** komponentom, ktoré sú v učebnici aj v lekciiach navzájom prepojené. Eticko-osobnostný komponent tu nemá samostatné lekcie, jeho štandardy sú však zahrnuté v obsahu a cieľoch lekcii.

Učebnica – rovnako ako celá sada učebníc z vydavateľstva VINTE – pokrýva celý povinný obsah predmetu podľa nového Štátneho vzdelávacieho programu (ŠVP). Každý cieľ a výkonový štandard ŠVP je v nej zastúpený, a preto učebnice získali doložku ministerstva školstva.

Lekcie, ktoré nie sú plne v súlade so ŠVP (napr. Po prázdninách opäť v škole), sú označené v pravej dolnej časti dvojstrany. Zaradili sme ich, lebo sú praktické a dôležité pre život žiakov. Lekcia Bezpečne na ceste je v učebnici ešte takto označená, no od 1. 9. 2026 už ŠVP bezpečnosť na ceste obsahuje. Tri lekcie o **sviatkoch** sú na konci učebnice – odporúčame ich zaradiť tesne pred daným sviatkom. Na úplnom konci sú **námety na prácu vonku**, určené len pre vás. Vzorový TVVP nájdete na www.vinte.sk.

Naše ciele

Učebnica rešpektuje vývinové osobitosti žiakov vo veku 7 až 8 rokov. Témy vychádzajú z ich každodenných skúseností v škole, rodine a obci. Žiaci premýšľajú, porovnávajú, pýtajú sa, hľadajú riešenia a učia sa spolupracovať. Nechceme, aby si pamätali, „čo majú povedať“, ale aby rozumeli tomu, čo hovoria a robia.

Zámerné sme sa vyhli triviálnym úlohám, memorovaniu bez porozumenia, náročnej príprave pred hodinou aj závislosti od techniky – stačí učebnica a aktivita v triede. Domáce úlohy nie sú nevyhnutnou súčasťou práce s učebnicou.

Väčšina úloh je formulovaná na samostatnú prácu, no odporúčame čo najčastejšie pracovať **vo dvojiciach alebo v skupinách** – rozvíja to spoluprácu, kritické myslenie a riešenie problémov. Pri každej lekcii nájdete aj typické výroky žiakov, aby ste vedeli, ako o učive premýšľajú.

Ako vyzerá hodina podľa príručky

Každá lekcia je rozvrhnutá na 40 minút a 5 minút rezervy. Mapa hodiny ukazuje kroky, ich čas a pomôcky; čísla krokov zodpovedajú úlohám v učebnici. Ak vám čas nevyjde, siahnite po rezerve alebo niektorú úlohu presuňte na ďalšiu hodinu – učebnica funguje aj vtedy, keď sa hodina nestihne celá.

Na konci hodiny pomôže krátka otázka a semafor zistiť, kto učivu rozumie, kto čiastočne a kto potrebuje ešte pomoc. Námety navyše sú voliteľné; bodka pri nich hovorí, či si vyžadujú prípravu.

Každá lekcia spracovaná na samostatnej dvojstrane, ktorú si môžete ľahko vytlačiť.

Ak máte len minútu, prečítajte si **zhrnutie lekcie** a **mapu hodiny**. Všetko ostatné je poruke, keď to potrebujete.

[illegible]

1 Prienik so ŠVP a zhrnutie lekcie
Obsahový a výkonový štandard, ciele ŠVP, pojmy. Pod tabuľkou dve vety o tom, čo žiaci v lekcii spoznajú.

3 Poznámky k ľavej strane
Ku každej úlohe: čo urobiť, čo povedať, možné odpovede a prečo to robíme. Oranžová čiara vedie k úlohe v učebnici.

5 Poznámky k pravej strane
Rovnako ako vľavo – v poradí úloh na pravej strane učebnice.

7 Čo možno žiaci povedia
Typické predstavy a výroky žiakov a ako na ne môžete reagovať.

9 Reflexia a metakognícia
Dve otázky na premýšľanie o vlastnom učení – ústne, hodnotíme bez známky.

2 Mapa hodiny
Kroky hodiny s minútami (40 min + 5 min rezerva), pomôcky a citlivé miesta. Voliteľné pomôcky majú prerušovaný rámik. Oranžový krok (aj oranžové číslo úlohy) je hlavná aktivita hodiny.

4 Zmenšená učebnica
Riešenia otvorených úloh sú vpísané veľkým tlačným písmom, ako by ich písal žiak. Pri obrázkoch sú popisy.

6 Pre vás
Odborné minimum pre učiteľa, čo učebnica zjednodušuje, a jedna zaujímavosť pre zvedavých žiakov.

8 Ako zistím, čo žiaci pochopili
Semafor: čo žiak ukáže, ak učivu rozumie, čiastočne rozumie alebo ešte nie.

10 **Námety navyše**
Hry, pokusy, prepojenia a úlohy domov. Zelená bodka: bez prípravy. Oranžová: treba pomôcky alebo prácu na inej hodine.

Reflexia a metakognícia

Pri každej lekcii sú dve otázky na reflexiu a metakogníciu. Pomáhajú žiakom pochopiť, ako sa učia, čo sa pri učení deje a prečo je učivo dôležité.

Metakognícia

je premýšľanie o vlastnom myslení a učení: ako som sa to naučil, čo mi pomohlo, čo mi robilo ťažkosti a ako sa zlepším.

Reflexia

je chvíľa, keď žiak vedome premýšľa o svojich skúsenostiach, hodnotí ich a hľadá, ako to nabudúce urobiť lepšie.

Takéto otázky pomáhajú žiakom:

- uvedomiť si, čo im ide a čo ešte potrebujú precvičiť,
- spájať učivo s každodenným životom – s obcou, rodinou, vlastnými skúsenosťami,
- preberať zodpovednosť za vlastný pokrok,
- učiť sa efektívnejšie a s väčším porozumením.

Otázky neslúžia na známkovanie. Stačí krátka ústna odpoveď. Cieľom je, aby si žiak uvedomil, ako sa učí, nie aby odpovedal „správne“.

Citlivé témy

Viacere lekcie sa dotýkajú rodiny, domácich pravidiel, režimu dňa, prázdnin či sviatkov (aj Pamiatky zosnulých). Situácia žiakov doma môže byť náročná a rodiny slávia sviatky rôzne alebo vôbec. Nikoho nenúťte hovoriť o rodine, ponúknite vždy aj možnosť odpovedať všeobecne alebo „neviem“ a nevytvárajte rebríčky lepších a horších ľudí, povolání či rodín. Upozornenia nájdete priamo v mape hodiny pri konkrétnej lekcii.

Pomôžte nám zlepšovať sa

Budeme radi, ak sa o nápady a skúsenosti z používania učebnice podelíte na redakcia@vinte.sk. Pomôžete nám opraviť prípadné chyby a pripraviť lepšie učebnice. Niektoré menšie chyby sme už v príručke označili; v ďalšej dotlači učebnice budú odstránené.

Obsah

Úvod	
Ako je učebnica postavená · Naše ciele · Ako čítať príručku	2
Reflexia a metakognícia · Citlivé témy	4
Úvodná lekcia	
Po prázdninách opäť v škole	6
Občiansky komponent	
Pravidlá a prečo sú pre nás dôležité	8
Rodinné pravidlá	10
Pravidlá v našej triede	12
Pravidlá v škole, obci a v prírode	14
Bezpečne na ceste	16
Kam volať o pomoc?	18
Čo sme sa už naučili?	20
Dejepisný komponent	
Ako idú za sebou dni?	22
Dnes, včera, zajtra, predvčerom a pozajtra	24
Režim dňa – časová postupnosť	26
Koľko je hodín?	28
Môj deň a môj týždeň	30
Čo bolo skôr a čo neskôr? Čo bolo dávno a čo nedávno?	32
Moje ciele	34
Kedy je na hodinách štvrt' a kedy trištvrte?	36
Čo sme sa už naučili?	38
Geografický komponent	
Kde je tá vec? Kde je to miesto?	40
Ako sa na veci a miesta pozeráme	42
Moja cesta do školy	44
Sever, východ, juh a západ	46
Aby bolo miesto, kde žijem, pekné	48
Aby bolo miesto, kde žijem, pekné (2. časť)	50
Príroda v mojom okolí	52
Príroda v mojom okolí (2. časť)	54
Kam vedie táto značka?	56
Objavujeme svet okolo nás	58
Čo sme sa už naučili?	60
Sviatky	
Sviatok všetkých svätých a Pamiatka zosnulých	62
Vianočné sviatky	64
Veľká noc	66
Na záver roka	
Chystáme sa na prázdniny	68
Čo všetko už viem	70
Námety na prácu vonku	
Námety na prácu vonku	72

Po prázdninách opäť v škole

Prienik so ŠVP
VIE/DOKÁŽE

VÝKONOVÝ ŠTANDARD – ŽIAK

vyjadriť svoje myšlienky a pocity na primeranej úrovni

prezentovať výsledky svojej práce krátkym slovným opisom a v podobe nákresu, plagátu alebo modelu

CIEĽ

6. Komunikovať s ľuďmi vo svojom okolí ohľaduplne a primeraným spôsobom.

2. S pomocou učiteľa využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií, osvojiť si základy spolupráce v skupine.

OBSAHOVÝ ŠTANDARD

Téma nie je súčasťou ŠVP.

ZHRNUTIE LEKCIE Žiaci si pripomenú prázdninové zážitky a to, čo sa naučili v prvej triede. Spoznajú veveričku Lujzu a ježka Ota, ktorí ich budú sprevádzať učebnicou, a zorientujú sa v školskom dni.

?

Lujza a Oto

Povedzte žiakom, že sa tento rok naučia veľa nového, ale ako druháci už veľa vecí vedia a poznajú.

Predstavte ježka Ota a veveričku Lujzu ako kamarátov, ktorí im budú pomáhať. Prečítajte bubliny na obrázkoch.

• **Uvoľnený štart roka** – lekcia nemá testovať vedomosti, ale vytvoriť príjemnú atmosféru.

• **Spoločná aktivita** – niektoré úlohy riešte spolu, napríklad rozhovorom v kruhu.

• **Neopravujte gramatiku** – cieľom je komunikácia, nie presnosť. Niektorí žiaci sa budú po lete ťažšie vyjadrovať písomne. Viacerí budú mať zrejme problém spomenúť si vôbec na to, ako sa píšú niektoré slová. Aj preto je v tejto lekcii málo aktivít na písanie.

1

Zážitok z leta

Veďte úlohu ako voľnú aktivitu – nejde o veľký výtvarný výkon. Stačí jednoduchá kresba: výlet, kúpanie, návšteva starých rodičov.

Pri kreslení sa pýtajte: „Kto bol cez prázdniny s tebou? Kam si šiel/šla?“

Nie každý žiak chce o prázdninách rozprávať, ak nemal silný zážitok. Niektorí boli možno celý čas doma a závidia spolužiakom, ktorí cestovali k moru. Ponúknite mu, aby nakreslil, kam by chcel ísť na prázdniny v budúcnosti.

Kresby nech predstavia vybraní žiaci a ostatní sa ich môžu pýtať.

Žiaci si tak pripomenú príjemné zážitky a na začiatku roka sa naladia pozitívne.

2

Čo už viem

Žiaci si fajkou označia činnosti, ktoré už vedia robiť (písať, čítať, kresliť, hrať futbal). Povzbudte ich: „Pozrite, koľko toho už viete!“

Žiaci si tak pripomenú, čo poznajú z prvej triedy. Ide o podporu sebavedomia, nie o testovanie.

•

Pre vás

Prvé hodiny po prázdninách sú najmä o vzťahoch a o tom, aby sa žiaci v triede cítili bezpečne. Atmosféra, ktorú teraz vytvoríte, ovplyvní celý rok – to, ako sa žiaci odvážia hovoriť, pýtať sa a robiť chyby.

Úlohy v lekcii otvárajú témy celého roka: cestu do školy a bezpečnosť, čas (hodiny, dni v týždni) a krajinu okolo nás (mapa, rieka, značky).

Po prázdninách opäť v škole

Čo zaujímavé ste zažili cez prázdniny?

Áno, ja som sa minulý rok naučila čítať a písať.

Ja som sa naučil aj dobre počítat.

Ale naučili sme sa toho oveľa viac.

Aj tento rok sa v škole naučíme veľa nového. Všetko bude pre nás jednoduchšie, lebo už vieme čítať aj písať. Aby nám to išlo lepšie, sprevádzať nás budú veverička Lujza a ježko Oto.

1

Nakresli jeden zážitok z leta, na ktorý rád spomínaš:

2

K obrázkom napiš takýto znak ✓, ak už tieto činnosti vieš robiť.

4

Čo možno žiaci povedia

Ja som cez leto nikde nebol.

Vy: „Aj doma sa dá zažiť veľa pekného. Alebo nakresli, kam by si chcel ísť nabudúce.“

Neviem kresliť.

Vy: „Nejde o krásu obrázka. Stačí pár čiar, aby si si spomenul, čo si zažil.“

Ešte neviem, koľko je hodín.

Vy: „To nevedí, tento rok sa to spolu naučíme.“

Prečo sa učíme s ježkom a veveričkou?

Vy: „Lujza a Oto sú tiež druháci. Budú sa učiť s vami a niekedy sa aj pomýlia – ako každý z nás.“

MAPA HODINY

5'

10'

5'

5'

7'

8'

+5'

Lujza a Oto Zážitok z leta Čo už viem Z prvej triedy Nájdi na obrázku Rozhovor a záver rezerva

pastelky

úlohy 1 a 3

1 Nie všetci žiaci boli cez leto na výlete či dovolenke. Zážitky nehodnoťte a neporovnávajte, nikoho nenúťte rozprávať.

3

Napiš alebo nakresli aspoň dve ďalšie veci, ktoré už poznáš z prvej triedy:

Například:
PÍSMENÁ A ČÍSLA

Například:
PESNIČKY A BÁSNÍČKY

4

Nájdi na obrázku tieto prvky a označ ich krížikom X:

hodiny	dopravná značka	les	rieka
mapa	hrad	pole	turistické značenie

?

1. Aká bola tvoja dnešná cesta do školy? Ako si dnes prišiel do školy? Pešo alebo iným spôsobom? Všimol si si cestou do školy niečo zaujímavé?

2. Vieš, koľko je hodín? Vieš, aký je dnes deň v týždni? A aký bol včera? A aký bude zajtra? Ak nie, všetky tieto veci sa spolu naučíme.

3. Čo musíš počas cesty a pred príchodom do školy urobiť? Na čo si musíš dávať pozor?

Cez prázdniny sme si dobre oddýchlí. Načerpali sme nové sily na to, aby sme sa v škole, aj mimo nej, naučili ďalšie zaujímavé veci. V tejto učebnici na nás čaká veľa pútavých úloh. Aby sme na to neboli sami, bude sa s nami učiť veverička Lujza a ježko Oto. Spolu nám to pôjde ešte lepšie!

Obsah tejto témy nie je súčasťou Štátneho vzdelávacieho programu.

3

Z prvej triedy

Žiaci budú zrejme kresliť aj veci, ktoré sa trochu vymykajú zadaniu: školské potreby, kamarátov, triedu, učiteľku, čítanie, telesnú výchovu, spev... Keďže ide o úvodnú hodinu, nechajte im väčšiu voľnosť.

Menej istým žiakom pomôžte: „Kto si spomenie na všetky predmety, ktoré ste mali minulý rok, a čo ste sa na nich učili?“

4

Nájdi na obrázku

Ak treba, prečítajte zoznam spolu so žiakmi a niektoré prvky názorne ukážte. Riešenie je vyznačené krížikmi v obrázku.

Ak žiaci niečo nenájdu, povedzte im, že je to v poriadku. Práve tieto témy sa budú z tejto učebnice v druhom ročníku učiť a na konci roka ich budú určite dobre poznať.

Zábavnou formou sa žiaci orientujú v ilustrácii a spoznávajú prvky zo školy a okolia, o ktorých sa budú tento rok učiť. Precvičia si zrakové vnímanie, pomenúvanie a spojenie s realitou.

?

Rozhovor a záver

1. „Pešo, autom, autobusom.“ „S mamou.“ „Po ceste som videl psa.“ Vediete žiakov k pomenovaniu dopravných situácií a k pozorovaniu prostredia.

2. Aktivujete predstavu o čase. Ak žiaci nevedia, neopravujte, ale motivujte: „To všetko sa naučíme!“

3. „Aby nás nezrazilo auto.“ „Aby sme sa nestratili.“ „Pozerať, keď prechádzam cez cestu.“ „Prezúť sa.“ Otvárate tému pravidiel a bezpečnosti, vrátite sa k nej neskôr.

★

Námety navyše

• **Rozhovor v kruhu.** Sadnite si do kruhu a každý, kto chce, povie jednou vetou, na čo sa v škole teší.

• **Najväčší zážitok z leta.** Žiaci v kruhu krátko porozprávajú o svojom najväčšom zážitku z leta – nadväzuje na kresbu z úlohy 1.

• **Most k ďalšej lekcii:** „Na čo ste si museli dávať pozor cestou do školy? Prečo?“

• bez prípravy • treba pomôcky alebo prácu na inej hodine

Ako zistím, čo žiaci pochopili

• Vie rozprávať o svojom zážitku celými vetami. Vie uviesť, čo sa naučil/a v prvej triede, a nájsť na obrázku všetky prvky.

• Vie povedať zážitok s pomocou otázok, prvky na obrázku nájde čiastočne.

• Myslí si, že o sebe nemá čo povedať. Napríklad preto, že si myslel/a, že počas leta nezažil/a nič zaujímavé.

Reflexia a metakognícia

ústne · hodnotíme bez známky

„Na čo sa v druhej triede najviac teším?“

→ Žiak si vytvára pozitívne očakávania od školského roka.

„Čo už viem tak dobre, že by som to mohol/mohla naučiť kamaráta?“

→ Podporuje sebavedomie a uvedomenie si vlastného pokroku.

6

7